ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Легална дефиниция на ***осигурено лице*** за целите на държавното обществено осигуряване (ДОО) е въведена с §1, ал. 1, т. 3 от ДР ***на Кодекса за социално осигуряване*** (КСО).
"Осигурено лице" *е физическо лице, което извършва* ***трудова дейност****, за която подлежи на задължително осигуряване* ***по чл. 4, чл. 4а, ал. 1 и чл. 4а[1], ал. 1*** *и за което са* ***внесени или дължими осигурителни вноски****. Лицето се смята за осигурено и през периодите по чл. 9, ал. 2, т. 1 - 3 и 5*. Това са следните периоди:
- на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете;
- на платените и неплатените отпуски за временна неработоспособност, за отпуск за бременност и раждане и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст;
- на неплатения отпуск до 30 работни дни през една календарна година;
- през което самоосигуряващите се лица, които се осигуряват за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт и за общо заболяване и майчинство, са получавали парични обезщетения за временна неработоспособност, бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осиновяване на дете до 5-годишна възраст и отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя), и периодите на временна неработоспособност, бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осиновяване на дете до 5-годишна възраст и отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя), през които не са имали право на парично обезщетение.
Самоосигуряващите се лица се смятат за осигурени лица за времето, през което са внесени дължимите осигурителни вноски по чл. 6, ал. 8 от КСО, а лицата по чл. 4, ал. 9, чл. 4а, ал. 1 и чл. 4а[1] от кодекса *се смятат за осигурени лица за времето, през което са внесени дължимите осигурителни вноски.*
От легалната дефиниция се извличат разпоредбите от КСО, определящи задължителните условия, които трябва да са налице, за да третираме едно лице като осигурено за целите на ДОО:

Извършване на трудова дейност

Внесени или дължими осигурителни вноски

Наличие на правна норма

II. ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ УСЛОВИЯ

II.1 ИЗВЪРШВАНЕ НА ТРУДОВА ДЕЙНОСТ

Спрямо лицето следва да е настъпило основание за осигуряване, в основата на което е упражнявана трудова дейност по чл. 4 или чл. 4а, ал. 1 от КСО (Виж чл. 10, ал. 1 от кодекса). Възникването и прекратяване на осигуряването е разгледано подробно във Фиш I.I.3.

II.2 ВНЕСЕНИ ИЛИ ДЪЛЖИМИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ

Съгласно чл. 6, ал. 2 от КСО ***доходът, върху който се дължат осигурителни вноски,*** *включва всички възнаграждения, включително начислените и неизплатени* ***или неначислените*** *и други* ***доходи от трудова дейност.***
Осигурителни вноски се дължат и внасят върху доход по смисъла на чл. 6, ал. 2 от КСО. Предвид това „внасянето или дължимостта на осигурителни вноски", като задължително условие, се разглежда в тясна връзка с извършването на трудова дейност.

Пример:
Представителите на държавата или общините в органите на управление или контрол на търговските дружества с държавно или общинско участие, за които на законово основание е определено, че не получават възнаграждение за тази си дейност, **не получават доход по смисъла на чл. 6, ал. 2 от КСО.** За тях не би могло да възникне задължение за внасяне на вноски за ДОО, съответно те не могат да бъдат разглеждани като осигурени лица за целите на ДОО (За повече подробности виж Указание на изпълнителния директор на НАП с изх. №24-00-5/14.04.2009 г.)

II.3 НАЛИЧИЕ НА ПРАВНА НОРМА

Според това задължително условие едно лице е осигурено за целите на ДОО, ако основанието за неговото осигуряване е определено с правна норма. Съответно, ако няма правна норма, която да определя основанието за осигуряване на дадено лице, то не може да бъде осигурявано.
Кръгът на лицата, които подлежат на ДОО, е определен в чл. 4, чл. 4а, ал. 1 и чл. 4а[1], ал. 1 от КСО.

ИЗВОД

За да се определи дали лице е осигурено за целите на ДОО, разгледаните задължителни условия и съответстващите им разпоредби от КСО се разглеждат комплексно и взаимосвързано.

III. КРЪГ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА

В съответствие с принципа *задължителност и всеобщност* (Виж Фиш I.I.2) **държавното обществено осигуряване** обхваща в значителна степен лицата, които са **трудовоактивни на територията на Република България.** В зависимост от покритите ***осигурени социални рискове***, лицата, които **задължително** подлежат на **държавно обществено осигуряване,** попадат в една от следните групи:

III.1 ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОСИГУРЕНИ ЗА *ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО, ИНВАЛИДНОСТ ПОРАДИ ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ, СТАРОСТ И СМЪРТ, ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ И БЕЗРАБОТИЦА*

Лицата, попадащи в тази група, са осигурени за всички социални рискове, срещу които ДОО гарантира защита. Съгласно чл. 4, ал. 1, т. 1–10 от КСО задължително осигурени за общо заболяване и майчинство, инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт, трудова злополука и професионална болест и безработица по този кодекс са:

1. Работниците и служителите, *независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране*

Лица, предоставящи работна сила – полагат труд по правоотношение, уредено от ***Кодекса на труда*** (КТ). По отношение държавното обществено осигуряване за тези лица КТ препраща към КСО: *Работодателят е длъжен да осигури работника или служителя при условия и по ред, установени в Кодекса за социално осигуряване и в Закона за здравното осигуряване* (чл. 129 от КТ).

В кръга на осигурените лица по т. 1 (по трудови правоотношения) се включват и:

- **специализантите**, които се обучават за придобиване на специалност в системата на здравеопазването, приети по реда на действащата Наредба №1 от 22.01.2015 г.;
- **лицата по чл. 69а от КСО** - на длъжност балерина, балетист или танцьор в културни организации;
- **учениците в дуална система на обучение**, които полагат труд на основание сключен трудов договор за обучение по време на работа съгласно чл. 230, ал. 1 от КТ. Учениците, включени в обучение чрез работа (дуална система на обучение), са задължително осигурени за социално и здравно осигуряване (чл. 17а[6], ал. 1 от ***Закона за професионалното образование и обучение)***.

2. Държавните служители по *Закона за държавния служител*

Лица, които по силата на административен акт за назначаване заемат платена щатна длъжност в държавната администрация и подпомагат орган на държавната власт при осъществяване на неговите правомощия. Държавни служители са и лицата, на които специален закон предоставя статут на държавен служител при спазване изискванията на този закон (чл. 2, ал. 1 от ***Закона за държавния служител*** (ЗДСл).
Полагат труд по служебно правоотношение, уредено от ЗДСл. Съгласно чл. 30, т. 4 от този закон *органът по назначаването е длъжен да осигури държавния служител по предвидения в закона ред.*
Осигуряването на държавния служител става за сметка на съответните бюджети (чл. 38, ал. 2 от ЗДСл).

3. Съдиите, прокурорите, следователите, *държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет*

3.1. Съдия, прокурор и следовател

Лице, назначено и заемащо някоя от тези длъжности в съответния орган на съдебната власт.
Съдиите, прокурорите и следователите полагат труд по правоотношение, уредено от ***Закона за съдебната власт*** (ЗСВ).
Задължителното обществено и здравно осигуряване на съдиите, прокурорите и следователите се извършва за сметка на бюджета на съдебната власт (чл. 224, ал. 1 от ЗСВ).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

3. *Съдиите, прокурорите, следователите,* **<u>държавните съдебни изпълнители</u>**, *съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет*

3.2. Държавен съдебен изпълнител

Лице, назначено и заемащо тази длъжност в съответния орган на съдебната власт (районните съдилища). *Държавните съдебни изпълнители осъществяват принудително изпълнение на частни притезания* (чл. 264, ал. 2 от ЗСВ).
Държавните съдебни изпълнители полагат труд по правоотношение, уредено от ЗСВ. *Задължителното обществено и здравно осигуряване на държавните съдебни изпълнители се извършват за сметка на бюджета на съдебната власт* (чл. 277, ал. 2 от ЗСВ).
Възнаграждението на държавния съдебен изпълнител е 90 на сто от възнаграждението на съдия в районен съд (чл. 276, ал. 1 от ЗСВ).

3. *Съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители,* **<u>съдиите по вписванията</u>** *и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет*

3.3. Съдия по вписванията

Лице, назначено и заемащо тази длъжност в съответния орган на съдебната власт (районните съдилища).
Съгласно чл. 280, ал. 1, т. 1 и 2 от ЗСВ *съдията по вписванията разпорежда или отказва вписванията, отбелязванията или заличаванията в имотния регистър и се произнася за издаването на справки и удостоверения и извършва нотариални и други действия, предвидени със закон.*
Съдиите по вписванията полагат труд по правоотношение, уредено от ЗСВ. *Задължителното обществено и здравно осигуряване на съдиите по вписванията ……. се извършват за сметка на бюджета на съдебната власт* (чл. 292, ал. 2 от ЗСВ). *Възнаграждението на съдия по вписванията е 90 на сто от възнаграждението на съдия в районен съд* (чл. 291, ал. 1 от ЗСВ).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

3. *Съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и* **съдебните служители**, *както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет*

3.4. Съдебни служители

Служителите в администрацията *на Висшия съдебен съвет, на Инспектората към Висшия съдебен съвет, на Националния институт на правосъдието и органите на съдебната власт* ***са съдебни служители*** (чл. 340, ал. 3 от ЗСВ). ***Съдебните служители*** полагат труд по правоотношение, уредено от ЗСВ. *Задължителното обществено и здравно осигуряване на съдебния служител се извършва за сметка на бюджета на съдебната власт* (чл. 351, ал. 1 от ЗСВ).

3. *Съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и* **членовете на Висшия съдебен съвет** *и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет*

3.5. Членове на Висшия съдебен съвет

Лица, част от състава на Висшия съдебен съвет (ВСС), наброяващ общо 25 члена, от които трима са членове по право (председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и Главният прокурор), единадесет са избрани от Органите на съдебната власт от техния състав и единадесет са избрани от Народното събрание (НС).
ВСС е юридическо лице със седалище София - постоянно действащ орган, който представлява съдебната власт и, осигурява и отстоява независимостта ѝ. Задължителното обществено и здравно осигуряване на изборните ***членове на Висшия съдебен съвет*** се извършва за сметка на бюджета на съдебната власт (чл. 29, ал. 2 във връзка с чл. 224, ал. 1 от ЗСВ).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Забележка: Администрацията на органите на съдебната власт е администрацията на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд, на главния прокурор, на Върховната касационна прокуратура, на Върховната административна прокуратура, на Националната следствена служба, на съдилищата, на прокуратурите на окръжните следствени отдели (чл. 340, ал. 2 от ЗСВ).

***3.** Съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет*

3.6. Инспектори в инспектората към Висшия съдебен съвет

Лица, избрани от НС на длъжност главен инспектор и инспектор в инспектората към ВСС. Инспекторатът към Висшия съдебен съвет е орган на съдебната система, който проверява дейността на органите на съдебната власт, без да засяга тяхната независимост. Инспекторатът към ВСС се състои от един главен инспектор и десет инспектори.
Възнаграждението на главния инспектор е равно на възнаграждението на член на Висшия съдебен съвет (чл. 51, ал. 1 от ЗСВ). *Възнаграждението на инспекторите е равно на 90 на сто от възнаграждението на главния инспектор* (чл. 51, ал. 2 от ЗСВ).
Задължителното обществено и здравно осигуряване на главния инспектор и инспекторите се извършва за сметка на бюджета на съдебната власт (чл. 53 във връзка с чл. 224, ал. 1 от ЗСВ).

***4.* Военнослужещите *по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България,** резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по **Закона за резерва на въоръжените сили на Република България**, държавните служители по ЗМВР и **Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража**, държавните служители по **Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"**, по **Закона за Държавна агенция "Разузнаване"** и по **Закона за специалните разузнавателни средства**, офицерите и сержантите по **Закона за Националната служба за охрана**, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.1. Военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Лица, приети и изпълняващи военна служба, които полагат труд по правоотношение, уредено от ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България*** (ЗОВСРБ). Съгласно чл. 135, ал. 1 от ЗОВСРБ *военнослужещите са офицери, офицерски кандидати, сержанти (старшини) и войници (матроси).*

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****,* **резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв** ***по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България,*** *държавните служители по ЗМВР и* ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража****, държавните служители по* ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"****, по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****, офицерите и сержантите по* ***Закона за Националната служба за охрана****, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.2. Резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България

Български граждани в правоотношение по изпълнение на служба в доброволния резерв въз основа на тристранен договор (между резервиста, министъра на отбраната и работодателя/органа по назначаване на резервиста), за периода, през който са извикани за изпълнение на задачи в състава на военните формирования от въоръжените сили или за придобиване на военна подготовка, за обучение в курсове за придобиване и повишаване на квалификацията или за преквалификация. Максималният срок на служба в доброволния резерв е не по-дълъг от 5 години. Срочната служба в доброволния резерв включва период от време /6 месеца/, през който пълнолетен български гражданин преминава военна подготовка и изпълнява задачи в състава на военни формирования от въоръжените сили като резервист. Осигурителните вноски за тези лица са за сметка на държавния бюджет (чл. 6, ал. 5 от КСО).

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по* ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България,*** **държавните служители по ЗМВР** *и* ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража****, държавните служители по* ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"****, по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****, офицерите и сержантите по* ***Закона за Националната служба за охрана****, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.3. Държавните служители по Закон за министерството на вътрешните работи

Лица, назначени на държавна служба в Министерство на вътрешните работи:

- държавни служители - полицейски органи и органи по пожарна безопасност и защита на населението, чиито статут е уреден със ЗМВР;
- държавни служители, чиито статут е уреден със ЗДСл. Разпоредбите на ЗДСл се прилагат за тези държавни служители, чието служебно правоотношение е възникнало след 1 април 2015 г.

Задължителното социално и здравно осигуряване на държавните служители е за сметка на държавния бюджет (чл. 183, ал. 1 от ЗМВР).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по* ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България,*** **държавните служители** ***по*** *ЗМВР и* ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража****, държавните служители по* ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"****, по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****, офицерите и сержантите по* ***Закона за Националната служба за охрана****, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.4. Държавните служители по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС)

Лица, назначени на държавна служба в Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" и в териториалните й служби.
За държавните служители се прилагат разпоредбите относно държавната служба в ЗМВР, доколкото в ЗИНЗС не е предвидено друго (основание - чл. 19, ал. 2 от ЗИНЗС). *Задължителното социално и здравно осигуряване на държавните служители е за сметка на държавния бюджет* (чл. 24, ал. 5 от ЗИНЗС).

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по* ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България,*** *държавните служители по ЗМВР и* ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража****,* **държавните служители** ***по Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"****, по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****, офицерите и сержантите по* ***Закона за Националната служба за охрана****, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.5. Държавните служители по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност” (ЗДАНС)

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Лица, назначени на държавна служба в Държавна агенция „Национална сигурност", чиито статут е уреден със ЗДАНС. *Задължителното здравно и социално осигуряване на държавните служители е за сметка на държавния бюджет* (чл. 77, ал. 1 от ЗДАНС).

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по* ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България****, държавните служители по ЗМВР и* ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража****,* ***държавните служители*** *по* ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"****, по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****, офицерите и сержантите по* ***Закона за Националната служба за охрана****, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.6. Държавните служители по Закона за Държавна агенция „Разузнаване" (ЗДАР)

Лица, назначени на държавна служба в Държавна агенция „Разузнаване ", чиито статут е уреден със ЗДАР. *Задължителното здравно и социално осигуряване на държавните служители е за сметка на държавния бюджет* (чл. 70, ал. 1 от ЗДАР).

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по* ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България****, държавните служители по ЗМВР и* ***Закона за изпълнение на наказанията*** *и задържането под стража,* ***държавните служители*** *по* ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"****, по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****, офицерите и сержантите по* ***Закона за Националната служба за охрана****, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.7. Държавните служители по Закона за специалните разузнавателни средства (ЗСРС)

Лица, назначени на държавна служба в Държавна агенция „Технически операции":
- държавни служители, които пряко осъществяват дейности по прилагане на специални разузнавателни средства. За тези лица се прилагат разпоредбите относно държавната служба в ЗМВР (чл. 19е, ал. 2 от ЗСРС);
- държавните служители, чиито статут е уреден със ЗДСл.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по* ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България****, държавните служители по ЗМВР и* ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража****, държавните служители по* ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност",*** *по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****,* **офицерите и сержантите** ***по Закона за Националната служба за охрана****, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО*

4.8. Офицерите и сержантите по Закона за Националната служба за охрана (ЗНСО)

Служители, които изпълняват охранителната дейност на Национална служба за охрана /офицери и сержанти/ и чието служебно правоотношение се урежда с ЗНСО. Задължителното здравно осигуряване на офицерите и сержантите от НСО е за сметка на държавния бюджет (чл. 70, ал. 1 от ЗНСО). Средствата за социално осигуряване на офицерите и сержантите от НСО са за сметка на държавния бюджет (чл. 71, ал. 2 от ЗНСО).

4. *Военнослужещите по* ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България****, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по* ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България****, държавните служители по ЗМВР и* ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража****, държавните служители по* ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"****, по* ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** *и по* ***Закона за специалните разузнавателни средства****, офицерите и сержантите по* ***Закона за Националната служба за охрана****, както и* **лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО**

4.9. Лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението" на Министерството на вътрешните работи, изпълняващи някоя от дейностите по чл. 17, ал. 2, т. 6 от ЗМВР, а именно: неотложни аварийно-възстановителни работи, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване, и химическа, биологическа и радиационна защита. Осигурителните вноски за тези лица са за сметка на държавния бюджет (чл. 6, ал. 5 от КСО).

5. Членовете на кооперации, *упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията*

Лица – членове на **производствени** кооперации, които упражняват трудова дейност като част от членственото им правоотношение с кооперацията.

6. Лицата по чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО

Това са управителите и прокуристите на търговски дружества, на еднолични търговци, на техните клонове и на клоновете на чуждестранни юридически лица, членовете на съвети на директорите, на управителни и надзорни съвети и контрольорите на търговски дружества, синдиците и ликвидаторите, както и лицата, работещи по договори за управление на неперсонифицирани дружества и лицата, на които е възложено управлението и/или контролът на държавни и общински предприятия по Глава девета от ***Търговския закон***, техни поделения или на други юридически лица, създадени със закон.
Лица, на които е възложено управлението и/или контрола на държавни и общински предприятия по Глава девета от ***Търговския закон***, техните поделения или на други юридически лица, създадени със съответния закон са например: директорите на държавните ловни стопанства и държавните горски стопанства, генералните директори на Българската национална телевизия, Българското национално радио, Българската телеграфна агенция и др.

7. Лицата, упражняващи трудова дейност на изборни длъжности, *с изключение на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1, 5 и 7 от КСО*, *както и служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания по* ***Закона за вероизповеданията*** *(лица по чл. 4, ал. 1, т. 8 от КСО)*

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

7.1. Лицата, упражняващи трудова дейност на изборни длъжности

Лица, които полагат труд по заемана на законово основание изборна длъжност, при условие, че в резултат от избора не е възникнало трудово правоотношение или някое от правоотношенията, посочени в чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО.

Лица, упражняващи трудова дейност на изборни длъжности са например: кметове, общински съветници, народни представители и много други.

7.** Лицата, упражняващи трудова дейност на изборни длъжности, с изключение на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1, 5 и 7 от КСО, както и* **служителите с духовно звание *на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания по Закона за вероизповеданията

7.2. Служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания по Закона за вероизповеданията

Служители с духовно звание на Българската православна църква са например *патриарх, митрополит, епископи, монаси, монахини, игумени, свещеници* и др. Служители с духовно звание на други регистрирани вероизповедания по ***Закона за вероизповеданията*** са например *равините* и др.

8. Лицата по чл. 4, ал. 1, т. 10

Това са кандидатите за младши съдии, младши прокурори и младши следователи по ***Закона за съдебната власт***.

III.2 ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОСИГУРЕНИ ЗА *ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО, ИНВАЛИДНОСТ ПОРАДИ ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ, СТАРОСТ И СМЪРТ, ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ*

Лицата, попадащи в тази група са осигурени за **всички социални рискове,** срещу които ДОО гарантира защита **с изключение на риска безработица.** Съгласно чл. 4, ал. 1, т. 1 и 5 от КСО задължително осигурени за общо заболяване и майчинство, инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт, трудова злополука и професионална болест са ***лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта, за които в съответната програма е предвидено, че не се осигуряват за безработица и членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията.***

III.3 ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОСИГУРЕНИ ЗА *ИНВАЛИДНОСТ ПОРАДИ ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ, СТАРОСТ И СМЪРТ И ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ*

Това са лицата по чл. 114а, ал. 1 от ***Кодекса на труда*** (КТ) – лица, работещи по трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа, сключен с регистриран земеделски стопанин или тютюнопроизводител за **работа за един ден** за професии, неизискващи специална квалификация, в основна икономическа дейност "Растениевъдство" - само за обработка на насажденията и прибиране на реколтата от плодове, зеленчуци, розов цвят, лавандула и тютюн (основание чл. 114а, ал. 1 във връзка с чл. 114а, ал. 3 от КТ). Въпросните рискове съответстват на задължително осигуряване в два от фондовете на ДОО, а именно във фонд „Пенсии“ и фонд „Трудова злополука и професионална болест“.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

III.4 ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОСИГУРЕНИ ЗА *ИНВАЛИДНОСТ ПОРАДИ ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ ЗА СТАРОСТ И ЗА СМЪРТ*

Лицата, попадащи в тази група, са задължително осигурени за най-малко на брой социални рискове, срещу които ДОО гарантира защита. Задължително осигурени за *инвалидност поради общо заболяване за старост и за смърт* са:

1. Лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност

В тази група попадат:
- лица, които упражняват дейност на основание на предварителна регистрация, определена с нормативен акт – нотариуси, адвокати, дипломирани експерт-счетоводители; регистрирани одитори, независими оценители, експерти към съда и прокуратурата, медицински специалисти, застрахователни агенти по чл. 313, ал. 1 от ***Кодекса за застраховането*** и други;
- лицата, които упражняват трудова дейност, за която подлежат на облагане с патентен данък и не са еднолични търговци;
- лица, които упражняват дейност, като извършват професионална дейност на свой риск и за своя сметка - дейци на науката, културата, образованието, архитекти, икономисти, инженери, журналисти и други физически лица, упражняващи свободна професия, регистрирани с ЕИК по регистър БУЛСТАТ.

2. Лицата, упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества и физическите лица - членове на неперсонифицирани дружества и лицата, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Лица, упражняващи трудова дейност на някое от горепосочените основания, например съдружник в дружество с ограничена отговорност, собственик на еднолично дружество с ограничена отговорност и др.

Съгласно легалната дефиниция, въведена с § 1, т. 5 от ДР на КСО "Регистрирани земеделски стопани и тютюнопроизводители" са физическите лица, които произвеждат растителна и/или животинска продукция, предназначена за продажба, и са регистрирани по установения ред.
Регистърът на земеделските стопани се създава и поддържа към Министерство на земеделието и храните (основание чл. 7 от ***Закона за подпомагане на земеделските производители***).
Условията и редът за регистриране на земеделските стопани се определят с ***Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани***.
На регистрация подлежат едноличните търговци и физическите лица, навършили 18 години, които стопанисват земеделска земя и/или осъществяват производство на земеделска продукция (основание чл. 3, ал. 1 от наредбата). Регистрацията се извършва в областната дирекция "Земеделие" по постоянния адрес на физическото лице или едноличния търговец (основание чл. 3, ал. 4 от наредбата).
Всеки земеделски стопанин физическо лице или едноличен търговец се вписва в регистъра с регистрационен номер, съответстващ на единния граждански номер, или код по БУЛСАТ (основание чл. 5, ал. 1 от наредбата).
Въз основа на вписването на земеделския стопанин се издава генерирана от регистъра, за декларираната от него дейност (основание чл. 5, ал. 2 от). Въз основа на актуална информация за дейността си чрез анкетна карта с анкетни формуляри областната дирекция "Земеделие" (ОДЗ) издава на земеделския стопанин справка, генерирана от регистъра, за декларираната от него дейност за срок до края на срока по чл. 12, ал. 1 от ***Наредба № 4 от 2023 г. за условията и реда за подаване на заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ и за животни*** за следващата стопанска година. Издадената справка, генерирана от регистъра, за декларираната дейност, разпечатка или заверени от ОДЗ копия на анкетни карти с анкетни формуляри служат за легитимиране на земеделските стопани пред контролните органи и финансиращите институции, при необходимост. Производството на тютюн се извършва въз основа на договори, сключени между **тютюнопроизводители** и лицата изкупуващи тютюн (основание чл. 4, ал. 1 от ***Закон за тютюна, тютюневите и свързаните с тях изделия***). Тютюнопроизводителите, които са сключили такива договори, се вписват ежегодно в срок до 31 март в публичен регистър на тютюнопроизводителите в Министерството на земеделието и храните (основание чл. 4, ал. 2 от ***Закон за тютюна, тютюневите и свързаните с тях изделия***). Срокът за вписване в регистъра може да бъде удължен до два месеца със заповед на министъра на земеделието и храните. Редът за водене на регистъра се определя с наредба на министъра на земеделието и храните (основание чл. 4, ал. 5 от ***Закон за тютюна, тютюневите и свързаните с тях изделия***) - ***Наредба № 22 от 21 декември 2016 г. за реда за воденето на регистър на тютюнопроизводителите и регистър на лицата, които притежават разрешение за изкупуване на суров тютюн***.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

ВАЖНО

1. Лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност;
2. Лицата, упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества, физическите лица - членове на неперсонифицирани дружества, лицата, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от ***Закона за данъците върху доходите на физическите лица*** и
3. Регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводителите

са ***самоосигуряващи се лица*** (Виж чл. 5, ал. 2, от КСО и Фиш I.I.5). Съгласно легалната дефиниция за ***осигурено лице***, ***самоосигуряващите се лица*** *се смятат за осигурени лица за времето, през което са внесли дължимите осигурителни вноски по чл. 6, ал. 8 от КСО.*

4. Лицата, които полагат труд без трудово правоотношение

Лицата, полагащи труд без трудово правоотношение (изпълнители срещу възнаграждение по договор за изработка /чл. 258 от ***Закон за задълженията и договорите*** (ЗЗД)/, по договор за поръчка /чл. 280 от ЗЗД/ и други), които не са осигурени на друго основание през съответния месец, са задължително осигурени за *инвалидност поради общо заболяване за старост и за смърт,* ако получават месечно възнаграждение, равно или над една минимална работна заплата, след намаляването му с разходите за дейността, определени по реда на ***Закона за данъците върху доходите на физическите лица*** (основание чл. 4, ал. 3, т. 5 от КСО). Лицата, полагащи труд без трудово правоотношение, които са осигурени на друго основание през съответния месец, са задължително осигурени за *инвалидност поради общо заболяване за старост и за смърт* независимо от размера на полученото възнаграждение (чл. 4, ал. 3, т. 6 от КСО).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

ВАЖНО

За определени лица осигуряването за *инвалидност поради общо заболяване* за *старост* и за *смърт* или и за *общо заболяване и майчинство* **е уредено като право, което може да бъде упражнено по тяхно желание.** Лицата, чието осигуряване като цяло или и за определени осигурени социални рискове е по желание, са както следва:

1. Лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2, и 4 от КСО.

заболяване за старост и за смърт)

1. Лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност,
2. Лицата, упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества и физическите лица - членове на неперсонифицирани дружества, лицата, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от ***Закона за данъците върху доходите на физическите лица*** и
3. Регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводителите

по свой избор могат да се осигуряват и за ***общо заболяване и майчинство*** (основание чл. 4, ал. 4 от КСО). *Видът на осигуряването се определя с декларация по утвърден образец от изпълнителния директор на НАП, която се подава от самоосигуряващото се лице в компетентната териториална дирекция на НАП в 7-дневен срок от започването или от възобновяването на трудовата дейност. При прекъсване и възобновяване на съответната трудова дейност,* както и при започване на друга трудова дейност ***през календарната година*** *самоосигуряващото се лице не може да променя вида на осигуряването* (чл. 1, ал. 3, от *НООСЛБГРЧМЛ*). *Видът на осигуряването може да се променя за всяка календарна година, ако е подадена декларация по утвърден образец от изпълнителния директор на НАП* **от 1 до 31** ***януари*** *на съответната календарна година* (чл. 1, ал. 4 от същата наредба).

Съгласно изречение трето в ал. 3 на чл. 1 от НООСЛБГРЧМЛ, ако **декларацията за вида на осигуряването не е подадена в установения 7-дневен срок** при **започване и възобновяване** на трудовата дейност, самоосигуряващото се лице подлежи на **осигуряване само за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт**. Ограничението по отношение определяне вида на осигуряването, въведено с горепосочената разпоредба, се прилага:

- при **всички случаи на започване на трудова дейност** от самоосигуряващото се лице;
- в случаите на **възобновяване на трудова дейност** от самоосигуряващото се лице **в година, различна от годината, в която е прекъсната дейността,** тъй като *при възобновяване на трудова дейност* ***през календарната година*** *самоосигуряващото се лице не може да променя вида на осигуряването* (чл. 1, ал. 3, изречение второ от НООСЛБГРЧМЛ).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

ПРИМЕР

Съдружник в ООД избрал да се осигурява във фонд „Общо заболяване и майчинство“ прекратява трудова дейност като самоосигуряващо се лице в това качество през месец февруари 2026 г. През март 2026 г. лицето започва друга трудова дейност като самоосигуряващо се лице в качеството на собственик на ЕООД. Декларация за вида на осигуряването не е подавана.

Видът на осигуряването може да се променя за всяка календарна година, ако е подадена декларация по утвърден образец от изпълнителния директор на НАП **от 1 до 31 януари** на съответната календарна година (основание чл. 1, ал. 4 от НООСЛБГРЧМЛ).

При започване и възобновяване на трудовата дейност, ако декларацията за вида на осигуряването не е подадена в 7-дневния срок, лицето подлежи на осигуряване само за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт, но при започване на **друга трудова дейност** през календарната година самоосигуряващото се лице не може да променя вида на осигуряването (основание чл. 1, ал. 3 от НООСЛБГРЧМЛ). Следователно лицето запазва вида на осигуряването си – подлежи на осигуряване във фонд „Пенсии“ и фонд „Общо заболяване и майчинство“.

Самоосигуряващо се лице, осигурявало се за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт, е подало декларация за промяна вида на осигуряването на 12.01.2026 г., заявявайки желание да се осигурява за всички осигурени социални рискове без трудова злополука и професионална болест и безработица, считано от 01.01.2026 г. На 19.01.2026 г. отново подава декларация за промяна на вида на осигуряването само за инвалидност поради общо заболяване, за старост и смърт.

В конкретния случай самоосигуряващото се лице ще се осигурява за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт – избора за рисковете, направен във втората декларация. Това е така, тъй като втората декларация е подадена в законоустановения срок - **от 1 до 31 януари** на календарната година (чл. 1, ал. 4 от НООСЛБГРЧМЛ).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

2. Лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2, 4 – 6 от КСО, на които е отпусната пенсия.

дейност,
2. Лицата, упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества, физическите лица - членове на неперсонифицирани дружества, лицата, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от ***Закона за данъците върху доходите на физическите лица***;
3. Регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводителите и
4. Лицата, които полагат труд без трудово правоотношение

не подлежат задължително на държавно обществено осигуряване при условие, че им е отпусната пенсия (основание чл. 4, ал. 6 от КСО).

Тези лица са изключени от кръга на задължително осигурените в съответствие с Решение №5 от 29 Юни 2000 г. на Конституционния съд, като част от мотивите на съда са:

„……включването на работещите пенсионери в обсега на задължително осигурените лица по чл. 4, ал. 3 КЗОО би противоречало на същността, смисъла и основната цел на общественото осигуряване, а събираните от тях осигурителни вноски наистина биха добили характер на данъчно задължение. Разбира се, ако имат намерение да увеличат размера на пенсията си, те биха могли да правят осигурителни вноски по свое желание.”.

Осигуряването им за *инвалидност поради общо заболяване* за *старост* и за *смърт* **е уредено като право, което може да бъде упражнено по тяхно желание.**

Пенсионерите, упражняващи горепосочените дейности, с изключение на полагащите труд без трудово правоотношение, **по свой избор могат** да се осигуряват **и за общо заболяване и майчинство** (основание чл. 4, ал. 4 от КСО). Определяне вида на осигуряването за упражняващите трудова дейност като самоосигуряващи се лица пенсионери, които са избрали да се осигуряват за ДОО, се извършва по общия ред, предвиден в НООСЛБГРЧМЛ (Виж предходната точка и Фиш I.I.3).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

3. Лицата, изпратени на работа в чужбина от български посредник

Лицата, изпратени на работа в чужбина от български посредник, **могат да се осигуряват** за своя сметка за *инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт*. За тази

Обществените отношения при посредничеството по информиране и наемане на работа на български граждани в други страни са уредени със ***Закона за насърчаване на заетостта*** (ЗНЗ). Съгласно чл. 27, ал. 2, т. 2 от ЗНЗ посредническите услуги по заетостта се организират и предоставят от лица, които имат право да предоставят посреднически услуги по заетостта съгласно българското законодателство, законодателството на друга държава – членка на Европейския съюз, или на друга държава – страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или на Конфедерация Швейцария, когато са установени в Република България и са регистрирани по този закон. Според чл. 28, ал. 1 от ЗНЗ лицата по чл. 27, ал. 2, т. 2 от закона осъществяват посредническа дейност по наемане на работа в Република България и в други държави **въз основа на регистрация в Агенцията по заетостта.** Министърът на труда и социалната политика или оправомощено от него длъжностно лице издава на лицата по чл. 27, ал. 2, т. 2 удостоверение за регистрация за извършване на посредническа дейност по наемане на работа, което се вписва в единния електронен централизиран регистър на физическите и юридическите лица, осъществяващи посредническа дейност и/или осигуряващи временна работа (чл. 28, ал. 5 от ЗНЗ). Следователно, посреднически услуги по заетостта се осъществяват единствено от оправомощени лица, въз основа на регистрация в Агенцията по заетостта. При условие че не притежава регистрация за осъществяване на посредническа дейност, дружество не може да действа като осигурител по смисъла на чл. 16 от НООСЛБГРЧМЛ.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Лица, изпратени на работа в чужбина от български посредник, спрямо които според Дял II от ***Регламент (ЕО) №883/2004 на Европейския парламент и на Съвета за координация на системите за социална сигурност*** (Регламент (ЕО) №883/2004) е определено като приложимо законодателството на друга държава членка, не могат да се възползват от предвидения в чл. 16 от наредбата ред.
Макар и доброволно, осигурителните вноски в България се превеждат за *инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт* – рискове, попадащи в материалния обхват на Регламент (ЕО) №883/2004 и покрити от българското държавно обществено осигуряване, което по принцип е задължително по своя характер. Изхождайки от фундаменталния принцип за само едно приложимо законодателство (чл. 11(1) от Регламент (ЕО) №883/2004), разпоредбите на чл. 16 от НООСЛБГРЧМЛ не намират приложение спрямо лица, изпратени на работа в чужбина от български посредник, за които е определено като приложимо законодателството на друга държава членка.

компетентните български държавни органи, **могат да се осигуряват** за своя сметка за *инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт.* Осигуряването на въпросните лица се извършва чрез българския държавен орган, който е дал съгласието си за изпращането им на работа в международен орган или организация (Виж чл. 17, ал. 1

4. Лицата, работещи в международни органи или организации със съгласието на компетентните български държавни органи

функционират на териториален принцип, като регулират събития в сферата на социалната сигурност, които възникват единствено на територията на съответната държава. Лицата, работещи в международни органи или организации със съгласието на компетентните български държавни органи, не полагат труд на територията на Република България и следователно не попадат сред лицата, които **задължително** подлежат на **държавно обществено осигуряване.** Въпреки това, законодателят е предоставил възможност на тези лица да се осигуряват по желание.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

5. Съпругите/съпрузите на дългосрочно командировани служители в дипломатическа служба за времето, през което са пребивавали в чужбина по време на задграничния мандат, както и на командированите по реда на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България служители на длъжности в международни организации или в други международни инициативи извън страната, за времето през което са пребивавали в чужбина по време на командировката

Съпругите/съпрузите на дългосрочно командировани служители в дипломатическа служба за времето, **през което са пребивавали в чужбина** по време на задграничния мандат, както и на командированите по реда на ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България*** служители на длъжности в международни организации или в други международни инициативи извън страната, за времето през което са пребивавали в чужбина по време на командировката, **могат да се осигуряват по свое желание** и за своя сметка, ако не са осигурени на друго основание или по законодателството на приемащата държава съгласно действащ международен договор, по който Република България е страна или европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност.

Осигуряването се извършва чрез изпращащото ведомство на дългосрочно командирования служител в дипломатическа служба (Виж чл. 4, ал. 7 от КСО и чл. 17а от НООСЛБГРЧМЛ).

Тези лица могат да се осигуряват **само** за рисковете инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт (фонд „Пенсии" на ДОО).

Полагането на **труд срещу възнаграждение** е основополагащо за държавното обществено осигуряване (Виж Фиш I.I.3). От друга страна, осигурителните системи функционират на териториален принцип, като регулират събития в сферата на социалната сигурност, които възникват единствено на територията на съответната държава. Лицата по чл. 4, ал. 7 от КСО за времето, **през което са пребивавали в чужбина** по време на задграничния мандат или командироване на съпрузите си не полагат труд на територията на Република България и следователно не попадат сред лицата, които **задължително** подлежат на **държавно обществено осигуряване.** Въпреки това, законодателят е предоставил възможност на тези лица да се осигуряват по желание.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

6. Лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО

Съпрузите на регистрираните като упражняващи свободна професия или занаятчийска дейност и регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, когато със съгласието на самоосигуряващите се лица участват в упражняваната трудова дейност.
Тези лица (съпрузите на самоосигуряващите се лица) могат да се осигуряват за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт и за общо заболяване и майчинство, ако не са осигурени по чл. 4, ал. 1 и/или ал. 3, т. 1, 2 и 4, и/или чл. 4а от КСО**.**
Възникването, прекъсването, възобновяването и прекратяването на осигуряването на съпрузите се декларира от самоосигуряващите се лица с декларация образец №1 "Данни за осигуреното лице" по реда на Наредба №Н-13 от 2019 г. Осигуряването възниква или се възобновява от датата, посочена в декларацията, но не по-рано от 1-во число на месеца, предхождащ месеца, през който е подадена.
Прекъсването/прекратяването на трудовата дейност на самоосигуряващите се лица прекъсва/прекратява осигуряването на техните съпрузи.
(Виж чл. 17б от НООСЛБГРЧМЛ).

III.5 МОРСКИ ЛИЦА

"Морско лице" е физическо лице, което заема длъжност по трудово правоотношение като член на екипажа на **морски** кораб, вписан в регистъра на корабите на държава – членка на Европейския съюз, независимо дали се намира на брега или на борда на кораба, притежава свидетелство за правоспособност и свидетелство за допълнителна и/или специална подготовка, придобито по реда на наредбата по чл. 87, ал. 1 от ***Кодекса на търговското корабоплаване*** (§1, т. 5а от ДР на КСО).

Морските лица подлежат на задължително осигуряване за *общо заболяване и майчинство*, *инвалидност поради общо заболяване*, *старост*, *смърт*, *трудова злополука* и *професионална болест*.
По свой избор и желание *морските лица* могат да се осигуряват ***и за безработица.***
Морските лица са задължени да декларират пред своя работодател **вида на осигуряването в 7-дневен срок от датата, на която е започнало изпълнението на задълженията по трудовия договор** и това е удостоверено писмено по реда на чл. 63, ал. 4 от КТ. Видът на осигуряването може да се променя за всяка календарна година, ако морското лице е подало декларация пред своя работодател до края на януари на съответната календарна година (основание ал. 3 на чл. 20 от НООСЛБГРЧМЛ).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

ВАЖНО

Законодателят е определил, че **„морско лице”** е физическо лице, което заема длъжност по трудово правоотношение като член на екипажа, **но не какъвто и да било кораб, а на морски кораб.** „Морски кораб” по смисъла вложен в легалната дефиниция за „морско лице” е плавателно средство, вписано в регистъра на корабите на държава – членка на ЕС, което извършва стопанска дейност.

Друго задължително условие е лицето да притежава необходимите **свидетелства**, позволяващи заемане на съответната длъжност като член на екипажа на морски кораб.

Свидетелствата се издават/признават по реда на ***Наредба №6 от 17 юни 2021 г. за компетентност на морските лица в Република България***.

Например, освен изискването за правоспособност (удостоверено със **свидетелство за правоспособност**), морските лица, които ще работят на морски кораби или кораби за спорт и развлечение, използвани с търговска цел на море, преминават **допълнителна подготовка** (удостоверена със **свидетелство за допълнителна подготовка**) в зависимост от заеманата длъжност (основание чл. 4, ал. 2 от наредбата). Морските лица, които ще работят на определен тип морски кораби (като пътнически кораби, ро-ро пътнически кораби, нефтени танкери, химикаловози, газовози, кораби с дедуейт над 150 000 тона и други кораби със специфични маневрени качества), освен **допълнителна подготовка,** преминават и **специална подготовка** (удостоверена със **свидетелство за специална подготовка**) в зависимост от заеманата длъжност и типа кораб (основание чл. 4, ал. 3 от наредбата).

Следователно необходимите **свидетелства**, които лицето следва да притежава, за да има качеството „морско лице” според легалната дефиниция, въведена с §1, т. 5а от ДР на КСО, се определят **в зависимост от изискванията за заемане на съответната длъжност като член на екипажа на морски кораб, както и от типа на морския кораб.**

Съгласно чл. 11(4) от Регламент (ЕО) №883/2004 трудова дейност, обичайно осъществявана на борда на морски плавателен съд под флага на държава членка се счита за извършвана в тази държава членка. Лицата, които извършват трудова дейност на територията на една държава членка, са подчинени на законодателството на тази държава (основание чл. 11(3)(а) от Регламент (ЕО) №883/2004).

Регламент (ЕО) №883/2004 има пряко действие и се прилага с приоритет пред българското законодателство в случай на противоречия.

III.6 ЛИЦА, КОИТО ИЗВЪРШВАТ ДЕЙНОСТ ПО СЪБИРАНЕ НА ДИВОРЪСТЯЩИ ГЪБИ И ПЛОДОВЕ

"Лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове" са физически лица, които не са търговци по смисъла на ***Търговския закон*** и се облагат с алтернативен данък по ***Закона за данъците върху доходите на физическите лица.*** (§1, т. 5б от ДР на КСО).

Алтернативният данък по ЗДДФЛ се прилага за доходите на физическите лица, които не са търговци по смисъла на ***Търговския закон***, от събиране на диворастящи гъби и плодове, с изключение на такива от лечебните растения („Лечебни растения“ са тези по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби на ***Закона за лечебните растения***).

Лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове подлежат на задължително осигуряване за *инвалидност поради общо заболяване*, *старост* и *смърт*.